

ILOISESTI LUTERILAINEN STI

STI:n lukuvuoden 2013–14 avajaisluento

Ville Auvinen

Johdanto

Kolme vuotta Sambiassa opetti käytännössä sen, että luterilainen kirkko ei maailmanlaajuisesti arvioituna ole yksi suurimmista. Sambiassa on noin 14 miljoonaa ihmistä, joista n. 80 % on kristittyjä. Kristittyjä on Sambiassa siis noin 11,2 miljoonaa. Luterilaisia kirkkoja Sambiassa on peräti kolme, mutta niiden yhteenlaskettu jäsenmäärä lienee noin 20 000. Sambian kristityistä on siis luterilaisia 1,7 promillea. Siitä huolimatta yhteistyökirkkomme piispa kohosi eräässä suuressa protestanttisten kirkkojen yhteisössä varapresidentiksi asti. Jossain yhteydessä erään toisen, paljon suuremman kirkkokunnan johtaja oli sanonut hänelle: ”Luterilaisuus on nukkuvaa jättiläinen.” Luulisin, että hän tarkoitti tällä sitä, että luterilaisessa opissa ja uskonkäsityksessä on valtavaa potentiaalia, joka jostain syystä ei ole päässyt esiin. Kuka herättäisi nukkuvan jättiläisen?

Etelä-Koreassa ihmettelimme runsas vuosi sitten sikäläistä kristillisyyttä. Vierailimme mm. maailman suurimman seurakunnan kirkossa. Tuohon seurakuntaan kuuluu runsaat miljoona jäsentä. Jumalanpalveluksessa kävimme ”vain” 50 000 jäsenen seurakunnassa, jossa sunnuntain jumalanpalvelukseen osallistuu yhteensä noin 50 000 ihmistä viidessä eri vuorossa. Etelä-Korean luterilainen kirkko on sekin varsin pieni. Kirkossa on nelisenkymmentä seurakuntaa ja niissä jäseniä yhteensä noin 6000. Etelä-Korean luterilainen jättiläinen ei kuitenkaan nuku. Luterilaista raamattuopetusta ja teologiaa tulevat kuulemaan myös muiden kirkkokuntien jäsenet ja työntekijät, ja siten luterilainen opetus saa vaikuttaa paljon laajemmin kuin kirkon jäsenmäärä antaisi ymmärtää. Hyvää ekumeniaa!

Opiskeluaikanani olin kerran käymässä Helsingissä joillain hengellisillä päivillä, ja olin ostanut tilaisuudesta kirjahyllyn täytteeksi kirjan: ”Luterilainen usko tänään.” Kirjassa Sley'n teologit selittivät lyhyesti luterilaisen uskon perusteita, muistaakseni Augsburgin tunnustusta. Voisiko tylsempää tekstiä kuvitella? Ja kuitenkin, kun luin kirjaa matkalla Helsingistä Turkuun, toivoin, ettei matka loppuisi. Kirjan äärellä koin kirkastusvuorihetken. Luterilainen teologia ilahdutti sydämen.

Kun puhumme luterilaisesta teologiasta, on tärkeää muistaa, että olemme tekemisissä alkuperäisen, kristillisen ja raamatullisen teologian kanssa. Luterilaisuus ei ole vain yksi erityisteologia monien kristillisten teologioitten joukossa, vaan se edustaa yleistä, katolista uskoa. Luther ei halunnut perustaa uutta kirkkoa, jolla on uusia oppeja, vaan hän halusi uudistaa Roomalaiskatolisen kirkon ja saattaa sen takaisin alkuperäiseen, apostoliseen ja raamatulliseen uskoon. Lutherin pyrkimyksenä ei ollut hajottaa katolista kirkkoa pieniin palasiin. Rooman kirkon haluttomuus tunnustaa virheensä ja luopua niistä johti kuitenkin niihin seurauksiin, jotka nyt näemme läntisessä kristikunnassa.

Tässä luennossa käsittelemme muutamia luterilaisen – ja samalla siis yleensä kristillisen – teologian keskeisimpiä aiheita, ja miten ne antavat aiheen iloita.

1. Raamattu opin ja etiikan ylimpänä ohjeena

Raamattu Jumalan ilmoituksena ihmiskunnalle

Uskonpuhdistuksen lähtökohta oli Lutherin vakuuttuneisuus siitä, että Raamattu on Jumalan sana ja ilmoitus ihmiskunnalle, ja kirkon kaikki opit ja käytännöt on arvioitava Raamatulla. Luther huomasi, että Rooman kirkossa monet asiat – erityisesti anekauska – olivat vastoin Raamatun

opetusta. Niinpä Luther halusi uudistaa kirkon ja viedä sen takaisin raamatulliseen totuuteen ja pelastusoppiin. Lutherille raamatullinen totuus oli korkein arvo ja paljon tärkeämpi kuin esimerkiksi rauha ja harmonia kirkon sisällä.

Lutherin – ja yleisemmin luterilaisuuden – piti puolustaa näkemystään Raamatun arvovallasta kahdella eri rintamalla. Ensinnäkin, erityisesti keskustelussaan Rooman kirkon suuntaan, Luther korosti, että kaikki kirkkoisien, paavien tai kirkolliskokousten opetukset ja päätökset on alistettava Raamatulle. Tätä Luther painotti erityisesti kirjassaan ”Kirkolliskokouksista ja kirkosta” vuodelta 1539. Samoin opetti Melancton jo vuonna 1521 julkaistussa ”Loci Communes”-kirjassa:

Ei hyödytä muistella enempää, koska nuo häpeälliset paavillisten lakien kokoelmat ovat kaikkien ulottuvilla; niistä voit poimia lisää niin paljon kuin tahdot. Olemme ottaneet ne tässä huomioon pelkästään varoittaaksemme siitä, että liikkeellä oleva kirkolliskokousten erehtymättömyydeksi kutsuttu yleinen käsitys on omaksuttu harkitsematta. Koska siis on aivan varmaa ja keskipäivän valoa kirkaampaa, että kirkolliskokoukset voivat erehtyä ja ovat usein erehtyneet, kysyn sinulta, hyvä lukija, miksi tulisi pitää uskonkohtana sellaista säädöstä, jonka kirkolliskokous on tehnyt ilman Raamatun tukea. Kun kerran on selvää, että konsiilit voivat erehtyä, miksi niiden päätöksiä ei tutkita Raamatun valossa?

Kirkon traditio – vaikkakin se on arvokasta ja Luther ja muut luterilaiset isät arvostivat suuresti joitakin kirkkoisia – ei ole Raamattuun verrattavaa Jumalan auktoritatiivista sanaa. Tämä kysymys on ajankohtainen yhä tänään ja vieläpä luterilaisten kirkkojen sisällä. Edelleen on tärkeää muistaa että jopa kirkon korkeimmat auktoriteetit ja kirkolliskokoukset voivat tehdä päätöksiä jotka ovat vastoin Jumalan sanaa. Luterilainen kristitty ei voi hyväksyä sellaisia päätöksiä. Luterilaisessa kirkossa argumentiksi ei käy: ”Piispa on sanonut”, ”piispainkokous suosittelee” tai ”kirkolliskokous on päättänyt.”

Toiseksi, Lutherin täytyi taistella niin sanottuja hurmahenkiä vastaan, jotka väittivät että sisäinen sana on tärkeämpi kuin ulkoinen. Heistä Luther sanoo mm seuraavasti:

Noita toisia, jotka kerskuvat hengestä eli lihasta, ällös kuuntele! Tuolla tavalla kerskuvat nykyään meidän kiihkohenkemme, jotka ovat syöneet suuhunsa Pyhän Hengen sulkineen kaikkineen; he väittävät Pyhän Hengen heitä taivaasta käsin puhutelleen ja paljon erikoisia asioita heille ilmoittaneen ja niin edespäin.

Tämä tarkoittaa sitä, että Lutherin mainitsemille kiihkohengille Raamattu kirjoitettuna kirjana ei ole niin tärkeä kuin Jumalan sisäinen ääni uudestisyntyneen uskovan sydämessä. Tällainen opetus johtaa helposti hyvin outoihin seuraamuksiin ja hengelliset johtajat erikoisine ajatuksineen saavat korkeimman auktoriteettiaseman Raamatun yläpuolella. Tällaista ajattelua vastaan, joka nykyisin on vallassa joissakin piireissä, luterilaisuus korostaa Raamattuun kirjoitetun Jumalan sanan auktoriteettia.

Molempien yllä kuvattujen ja Lutherin torjumien ajatumallien yhteisenä taustana on ajatus Jumalan erityisen ilmoituksen jatkumisesta. Luterilaisuus puolestaan opettaa, että Jumalan erityinen ilmoitus on päättynyt, kun Raamattu tuli valmiiksi. Raamattu on Jumalan Pyhän Hengen inspiroima, ja Raamatun kirjoittamisen jälkeen Pyhä Henki jatkaa työtään auttamalla ymmärtämään Raamattua ja soveltamaan sitä erilaisiin tilanteisiin.

Kymmenen käskyä

Raamattu ei ole ylin auktoriteetti ainoastaan opillisissa kysymyksissä, vaan myös silloin kun keskustellaan oikeasta ja väärästä etiikan alueella. Luther opettaa Vähässä Katekismuksessa niitä perusasioita, jotka jokaisen kristityn pitäisi oppia, ja hän aloittaa opetuksena esittelemällä ja selittämällä Kymmenen käskyä. Ne opettavat Jumalan muuttumatonta tahtoa. On tärkeää huomata, että Lutherin selitysten mukaan kaikki käskyt liittyvät jumalasuhteeseen. Vaikka yleensä sanotaankin, että käskyt 1-3 käsittelevät jumalasuhdetta ja käskyt 4-10 ihmisten välistä suhdetta, myös käskyjen 4-10 selitykset alkavat sanoilla: ”Meidän pitää pelätä ja rakastaa Jumalaa niin että ...”

Luterilaisessa opetuksessa Jumalan lailla on kolme tehtävää. Ensinnäkin, ne säätelevät yhteiskunnallista elämää ja asettavat rajat pahalle. Toiseksi, ne osoittavat, että olemme rikkoneet Jumalan tahdon, olemme syntisiä ja tarvitsemme anteeksiantoa. Kolmanneksi, ne opettavat kristityille, mikä on Jumalan tahto, niin että he tietävät, miten elää kristittyinä.

Liberaaliteologia on tuonut mukanaan uudenlaisen käsityksen Jumalan tahdosta. Sanotaan, että Raamattu antaa vain joitain Jumalan tahtoa koskevia periaatteita, mutta ei konkreettisia oikeaa elämää koskevia ohjeita. ”Raamattu ei ole lakikirja”, sanotaan. Ajatellaan esimerkiksi, että rakkauden käsky antaa selkeän periaatteen ja ilmaisee Jumalan muuttumatonta tahtoa, mutta miten rakkautta toteutetaan arkielämässä voi muuttua ajan ja paikan mukaan. Tällainen tulkinta on vaikuttanut voimakkaasti erityisesti viimeaikaiseen seksuaalieettiseen keskusteluun ja esimerkiksi homoseksuaalisia suhteita ja jopa sukupuolineutraalia avioliittoa on perusteltu sillä. Tällainen ajatus on kuitenkin aidolle luterilaisuudelle täysin vieras. Raamattu ei anna ainoastaan yleisiä periaatteita, vaan myös Jumalan käskyt ovat sellaisenaan muuttumatonta Jumalan sanaa. Raamattu ei kuitenkaan anna ohjeita kaikkiin elämäntilanteisiin, ja luterilaisessa etiikassa myös inhimillisellä arvostelukyvyllä ja arvioinnilla on merkityksensä ja arvonsa niissä tilanteissa, joissa Raamattu ei anna selvää neuvoa.

2. Pelastus uskosta, armosta Kristuksen tähden

Lutherille keskeisin kysymys oli, miten syntisestä ihmisestä voi tulla vanhurskas Pyhän Jumalan edessä. Vaikka hänen kirjoituksensa käsittelevät monipuolisesti inhimillisen elämän ja yhteiskunnan erilaisia osa-alueita, tärkeimpänä on kuitenkin kysymys ihmisen pelastumisesta. Luterilainen opetus ihmisen pelastuksesta ilmaistaan Augsburgin tunnustuksessa seuraavasti:

Samaten seurakuntamme opettavat, että ihmiset eivät voi tulla vanhurskautetuiksi Jumalan edessä omin voimin, ansioin tai teoin, vaan että heille annetaan vanhurskaus lahjaksi Kristuksen tähden uskon kautta, kun he uskovat, että heidät otetaan armoon ja että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden, joka kuolemallaan on antanut hyvityksen synneistämme. Tämän uskon Jumala lukee edessään kelpaavaksi vanhurskaudeksi (CA IV)

Tämä luterilainen opetus ilmaistaan usein iskulauseena: ”yksin uskosta, yksin armosta, yksin Kristuksen tähden.”

Kristus – yleinen sovitus

Pelastuksen perusta on Jeesuksen ristinkuolema meidän puolestamme. ”. . . Kristuksen tähden joka kuolemallaan on antanut hyvityksen synneistämme.” Luterilaiset korostavat, että Jeesuksen kuolema merkitsee sovitus koko maailmalle, ja tässä suhteessa koko maailma on jo

tehty Jumalan silmissä vanhurskaaksi. Tätä kutsutaan *objektiiviseksi sovituksiksi*, mikä sitten vastaanotetaan uskolla (*subjektiivinen sovitus*). Pelastuksen perusta ei ole meidän sydämessämme vaan Jumalan sydämessä tapahtuva muutos, kun hän teki Poikansa synniksi ja antoi meidän syntiemme ansaitseman rangaistuksen olla Hänen päällään (2. Kor. 5:15-21). Tätä oppia kutsutaan forensiseksi sovitusopiksi. Luterilaiset opettajat viittaavat Augsburgin tunnustuksessa Room. 3-4:ään raamatullisena perusteena tälle opille.

Armo – Jumalan ansaitsematon rakkaus

Jeesuksen kuoleman tähden Jumala on nyt armollinen meitä kohtaan. Jumalan armon on sanottu olevan Ansaitsematon Rakkaus Meidän Osaksemme. Armo on ilmainen lahja, kuten Augsburgin tunnustuksen artikkelissa IV sanotaan: ”Samaten seurakuntamme opettavat, että ihmiset eivät voi tulla vanhurskautetuiksi Jumalan edessä omin voimin, ansioin tai teoin, vaan että heille annetaan vanhurskaus lahjaksi Kristuksen tähden.” Jumalan armon pääsisältö on ilmainen syntien anteeksianto. Meille armo on ilmaista, mutta Jumalalle se maksoi kaiken, Hänen Poikansa hengen.

Usko – luottamus Jumalan lupaukseen

Usko merkitsee Jumalan ilmaisen anteeksiannon lahjan vastaanottamista: ”. . . uskon kautta, kun he uskovat, että heidät otetaan armoon ja että synnit annetaan anteeksi Kristuksen tähden.” Usko tarttuu Jumalan lupaukseen kaikkien syntien anteeksiantamisesta ja Kristukseen itseensä Pelastajana. Tämä usko ei ole ihmisen oma saavutus, vaan sekin on Jumalan lahja, jonka Pyhä Henki saa aikaan armonvälineitten välityksellä.

3. Armonvälineet Pyhän Hengen työvälineinä

Luther kirjoittaa Vähässä Katekismuksessa Pyhästä Hengestä ja Hänen työstään:

Uskon, etten voi omasta järjestäni enkä voimastani uskoa Herraani Jeesukseen Kristukseen enkä päästä hänen luokseen, vaan että Pyhä Henki on kutsunut minut evankeliumin välityksellä, valaissut minut lahjoillaan, pyhittänyt ja säilyttänyt minut oikeassa uskossa. Samalla tavalla hän maailmassa kutsuu, kokoaa, valaisee, pyhittää ja Jeesuksen Kristuksen yhteydessä varjelee koko kristikunnan ainoassa oikeassa uskossa.

Usko ei siis ole ihmisen saavutus vaan Pyhän Hengen lahja. Ihminen on täysin riippuvainen Jumalasta ja Hänen työstään.

Edelleen, kun Pyhä Henki tekee työtään meissä ja meidän keskellämme, Hän käyttää määrättyjä työkaluja, joita kutsutaan *armonvälineiksi*. Nämä armonvälineet ovat Jumalan sana ja sakramentit, rippi mukaanluettuna. Augsburgin tunnustuksessa sanotaan sakramenteista:

Sakramenttien käyttämisestä seurakuntamme opettavat, etteivät sakramentit ole asetetut ainoastaan julkisen tunnustautumisen merkeiksi ihmisten kesken. Pikemminkin ne ovat merkkejä ja todistuksia meihin kohdistuvasta Jumalan tahdosta, jotta usko heräisi ja vahvistuisi niissä, jotka niitä käyttävät. Sen tähden sakramenteja tulee käyttää niin, että uskoen luotetaan niihin lupauksiin, jotka sakramenttien välityksellä tarjotaan ja osoitetaan meille. (CA XIII)

Sakramenteissa Jumalan aktiivinen ja voimallinen sana ja lupaus yhdistyvät konkreettiseen aineeseen – veteen, leipään ja viiniin – joista siten tulee Jumalan Hengen työvälineitä, joilla Hän herättää ja pitää huolta hengellisestä elämästämme. Näissä sakramenteissa me kohtaamme Kristuksen käsin kosketeltavassa ja nähtävässä muodossa.

Sana

Luettu ja kuultu sana

Varsinainen armonväline on Jumalan sana. Raamattu ei siis ole ainoastaan totuuden lähde, vaan se on myös Jumalan aktiivinen ja elävä työväline, jonka välityksellä meille annetaan usko. Jumalan sana on aktiivinen ja se luo uskoa sekä kirjoitettuna ja luettuna että myös saarnattuna ja kuultuna sanana. Sen tähden saarnaamisen tulee aina olla Jumalan sanan saarnaamista, ja saarnaaja on Jumalan edessä vastuussa saarnaamisestaan. Raamatunkohta, johon tämä opetus ennen kaikkea perustuu, on Room.,. 10:17: ”Usko syntyy kuulemisesta, mutta kuulemisen synnyttää Kristuksen sana.”

Lain ja evankeliumin erottaminen

Yksi Lutherin suurista löydöistä oli se, että Raamattu koostuu laista ja evankeliumista. Ne ovat molemmat Jumalan sanaa, niillä on molemmilla oma tehtävänsä, niitä molempia on saarnattava, mutta niitä ei saa sekoittaa toisiinsa, vaan ne on erotettava toisistaan. Lutherin mukaan lain ja evankeliumin erottaminen on Jumalan sanan saarnaajan tärkein mutta erittäin vaikea taito.

Lain tehtävä on paljastaa synti ja tuomita ihminen. Laki ei tunne lainkaan armoa, vaan se tappaa. Apostoli Paavali kirjoittaa Roomalaiskirjeessä, Room. 7:7-12:

Mitä meidän on siis sanottava? Onko laki syntiä? Ei toki. Mutta vasta lain vaikutuksesta tulin tuntemaan synnin. Himo olisi ollut minulle tuntematon asia, ellei laki olisi sanonut: ”Älä himoitse.” Saatuaan lain käskystä aiheen synti herätti minussa kaikenlaisia himoja. Ilman lakia synti on kuollut. Minä elin ensin ilman lakia, mutta kun lain käsky tuli, synti heräsi eloon ja minä kuolin. Näin käsky, jonka oli määrä antaa elämä, tuottikin minulle kuoleman. Saatuaan lain käskystä aiheen synti petti ja surmasi minut. Laki itse on silti pyhä, ja käsky on pyhä, oikea ja hyvä.

Näin laki pakottaa syntisen Jeesuksen luo etsimään anteeksiantoa.

Evankeliumin tehtävä on vakuuttaa ilmaisesta ja täydellisestä anteeksiannosta, joka on Jeesuksessa Kristuksessa. Evankeliumi ei vaadi mitään, ei edes uskoa, vaan se ainoastaan osoittaa ristiinnaulittua Kristusta ja jakaa sanomaa siitä, mitä Hän on jo tehnyt koko maailman ja jokaisen syntisen puolesta. Evankeliumi tarjoaa ja antaa meille Kristuksen ja – armonvälineenä – vaikuttaa sydämessämme uskon häneen.

Kaste

Augsburgin tunnustus opettaa kasteesta:

Kasteesta seurakuntamme opettavat, että se on välttämätön pelastukseen ja että Jumalan armo annetaan kasteen välityksellä. Lapset tulee kastaa, jotta heidät kasteen kautta annettaisiin Jumalan huomaan ja näin otettaisiin Jumalan armoon. (CA IX)

Kaste ei ole vaihtoehto, vaan se on välttämätön pelastukseen, koska kasteessa meistä tulee kristittyjä ja Jumalan lapsia, ja Jumalan armo, joka on tehty valmiiksi koko maailmalle ristillä, annetaan siinä yksityiselle ihmiselle. Edelleen, pienet lapsetkin ovat kasteen tarpeessa perisyntin tähden, joka on turmellut heidät syntymästä, tai jopa sikiämisestä, asti. Siksi Augsburgin tunnustuksen artikla IX jatkaa:

Ne tuomitsevat kasteenuusijat, jotka hylkäävät lapsikasteen ja väittävät lasten pelastuvan ilman kastetta.

Viimeinen lause on nykyään hyvin ajankohtainen. Ne, jotka kannattavat uskovien kastetta, perustelevat kantaansa sanomalla pienten lasten olevan viattomia – näin hyläten perisyntiopin – ja väittämällä että lapset eivät voi uskoa. Kaste on siten heille enemmänkin ihmisen tunnustautumisteko. Luterilaiset opettavat, että kaste on kokonaan Jumalan teko, jossa armo ja usko annetaan kastetulle.

Vaikka kaste on sakramentti, joka annetaan yhdelle ihmiselle vain yhden kerran, sillä on silti merkitys koko elämää varten. Luther opettaa Vähässä katekismuksessa:

Mitä sitten tällainen vesikaste merkitsee? Vastaus: Se merkitsee, että meissä oleva vanha ihminen on jokapäiväisessä katumuksessa ja parannuksessa upotettava ja surmattava kaikkine synteineen ja pahoine himoineen, ja sen tilalle pitää joka päivä tulla esiin ja nousta ylös uusi ihminen, joka iankaikkisesti elää Jumalalle vanhurskaana ja puhtaana.

Missä se on kirjoitettuna? Vastaus: Pyhä Paavali lausuu Roomalaiskirjeen kuudennessa luvussa: "Me olemme Kristuksen kanssa haudatut kasteen kautta kuolemaan, että niinkuin Kristus herätettiin kuolleista Isän kirkkauden kautta, samoin pitää meidänkin uudessa elämässä vaeltaman."

Kaste merkitsee siis alkua, jossa uudestisyntyään elämään kristittynä jokapäiväisessä katumuksessa ja uskossa.

Pyhä Ehtoollinen

Pyhästä ehtoollisesta sanotaan Augsburgin tunnustuksessa:

Herran ehtoollisesta seurakuntamme opettavat, että Kristuksen ruumis ja veri ovat ehtoollisessa todella läsnä ja jaetaan niille, jotka sen nauttivat. Toisin opettavat ne hylkäävät..(CA X)

Luterilaisessa opetuksessa ehtoollisesta on keskeisimmällä sijalla Kristuksen ruumiin ja veren todellinen läsnäolo siunatussa leivässä. Tässä opetuksessa Luther ja yleensä luterilaiset eivät voineet löytää yksimielisyyttä Sveitsin uskonpuhdistajien kanssa, jotka väittivät, että leipä ja viini vain symboloivat Jeesuksen läsnäoloa. Yhä tänään reformoidun teologian edustajat opettavat, että Jeesus ei ole eikä voi olla ruumiillisesti läsnä ehtoollisaineissa, koska Hän on taivaassa. Tätä rationalistista argumenttia vastaan luterilaiset viittaavat Jeesuksen sanaan: "Tämä on minun ruumiini", ja apostoli Paavalin opetukseen: "Eikö malja, jonka me siunaamme, ole yhteys Kristuksen vereen? Ja eikö leipä, jonka me murramme, ole yhteys Kristuksen ruumiiseen?" (1. Kor. 10:16). Ihmisjärjellä ei voi ymmärtää, miten Jeesus on ruumiillisesti läsnä jokaisessa ehtoollisessa, mutta sen voi uskoa Raamatun perusteella. Toisin kuin roomalaiskatolilaiset, luterilaiset eivät

kuitenkaan opeta, että leipä ja viini *muuttuisivat* Jeesuksen ruumiiksi ja vereksi, niin että ne lakkaisivat olemasta leipää ja viiniä (transubstantiaatio-oppi), vaan he sanovat, että Jeesuksen ruumis on leivässä ja leivän alla, kuten Luther kirjoittaa Isossa katekismuksessa. Siunattu leipä ja viini ovat leipää ja viiniä. Ne eivät kuitenkaan ole *vain* leipää ja viiniä, vaan ne ovat samanaikaisesti Jeesuksen todellinen ruumis ja veri. Jotkut luterilaiset teologit kutsuvat leivälle ja viinille tapahtuvaa asiaa sakramentaaliseksi muuttumiseksi, mikä on jotain sellaista, mitä järkemme ei tajua. Se on pyhä mysteeri. Tämän uskomme tähden siunattuja ehtoollisaineita ei voi eikä saa sekoittaa siunaamattomien kanssa ehtoollisen jälkeenkään, vaan paras tapa käsitellä niitä on käyttää ne loppuun.

On myös tärkeää korostaa, että ehtoollisvieraan usko ei tee ehtoollisaineista Jeesuksen ruumista ja verta, vaan Jumalan sana, ehtoollisen asetussanat, joilla aineet siunataan. Uskonkin syö ja juo Jeesuksen ruumiin ja veren ehtoollisessa, mutta hänelle ne eivät anna siunausta vaan ennemmin kirouksen.

Rippi

Augsburgin tunnustus opettaa ripistä:

Ripistä seurakuntamme opettavat, että yksityinen synninpäästö tulee säilyttää seurakunnissa, vaikka kaikkien syntien luetteleminen ripissä ei ole välttämätöntä. Se on näet psalmin mukaan mahdotontakin: "Erhetykset ([Ps. 19:13](#)) kuka ymmärtää?"(CA XI)

Roomalaiskatolisessa kirkossa rippi oli – ja on yhä – pakollinen. Luterilainen opetus tekee ripistä vapaaehtoisen, mutta – kuten CA:n artikla asian ilmaiseen – *se on säilytettävä*. Se on erittäin hyödyllinen, se on Jumalan lahja syntiselle, se sisältää erityisen lupauksen anteeksiannosta ja joskus luterilaisissa kirjoissa sitä nimitetään jopa sakramentiksi, vaikka siitä puuttuukin konkreettinen elementti.

Ripin merkityksestä kertoo se, että Luther sisällytti Vähään katekismukseen kappaleen ripistä. Siinä Luther määrittelee ripin seuraavasti:

Mitä rippi tarkoittaa? Vastaus: Rippi sisältää kaksi osaa: ensiksi tunnustetaan synnit, ja toiseksi otetaan ripittäjältä vastaan synninpäästö eli anteeksianto, ikään kuin sen lausuisi Jumala itse. Sitä ei saa lainkaan epäillä, vaan on uskottava lujasti, että synnit siten on annettu anteeksi taivaassa, Jumalan edessä.

Rippi on erottamaton osa luterilaista jumalanpalvelusta, erityisesti kun siihen sisältyy Pyhä Ehtoollinen. Yksityinen rippi, josta yllä siteeratut tunnustuskirjojen tekstit puhuvat, näyttää kuitenkin olevan liian harvinaisessa käytössä luterilaisissa kirkoissa.

4. Mikä on kirkko?

Yksi tärkeistä kysymyksistä Lutherille oli kysymys todellisen kirkon olemuksesta. Hän taisteli valtavaa Rooman kirkkoa vastaan, jonka käsitettiin olevan Kirkko, jonka ulkopuolella ei ole pelastusta, ja lopulta hänet erotettiin tästä kirkosta. Luther kuitenkin ymmärsi, että paavi, kardinaalit, piispat tai kirkolliskokoukset eivät ole Kristuksen kirkko, vaan tosi kirkko on jotain muuta. Niinpä luterilaiset kirjoitukset määrittelevät, mikä kirkko on.

Pyhien yhteisö, jossa evankeliumi oikein saarnataan ja sakramentit oikein jaetaan.

Augsburgin tunnustuksessa kirkko määritellään seuraavasti:

Edelleen seurakuntamme opettavat, että yksi, pyhä kirkko on pysyvä ikuisesti. Kirkko on pyhien yhteisö, jossa evankeliumi puhtaasti julistetaan ja sakramentit oikein toimitetaan. Kirkon todelliseen ykseyteen riittää yksimielisyys evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta. Sen sijaan ei ole välttämätöntä, että perityt inhimilliset traditiot, jumalanpalvelusmenot tai seremoniat, jotka ovat ihmisten säätämiä, ovat kaikkialla samanlaiset. Paavali näet sanoo: "Yksi usko, ([Ef. 4:5-6](#)) yksi kaste, yksi Jumala, joka on kaikkien Isä jne." (CA VII)

Kirkko ei siis ole varsinaisesti hallinnollinen tai hierarkkinen rakennelma, vaan se on joukko ihmisiä, jotka uskovat Kristukseen ja kokoontuvat yhteen kuuntelemaan oikein julistettua evankeliumia ja jakamaan oikein toimitettuja sakramenteja. Luterilainenkin kirkko pitää kuitenkin Jumalan antaman järjestyksen vuoksi tärkeänä, että kirkolla on rakenne ja hierarkia. On myös tärkeää huomata, että luterilainen opetus antaa vapauden erilaisille traditioille ja tavoille, esimerkiksi liturgioille, kunhan evankeliumin oppi on puhdas ja sakramentit toimitetaan oikein.

Lampeat, jotka kuulevat paimenensa äänen

Luther antaa Schmalkaldenin artikloissa toisen määritelmän kirkosta:

Seitsenvuotias lapsikin tietää, Jumalan kiitos, mitä kirkko on: ([Joh. 10:3](#)) sen muodostavat pyhät uskovaiset ja "ne karitsat, jotka kuulevat paimenensa äänen" (SA 3:XII)

Tässäkin kirkko on joukko uskovia. Nyt Luther korostaa, että nämä uskovat kuulevat paimenensa äänen. Tämä on viittaus Joh. 10:1-5:een. Paimenen äänen kuuleminen merkitsee ennen kaikkea oikean, raamatullisen opin seuraamista. Niinpä tämä määritelmä on sisällöllisesti hyvin samanlainen kuin Augsburgin tunnustuksen määritelmä.

Oikean kirkon seitsemän tuntomerkkiä

Kirjassaan nimeltä *Kirkosta ja kirkolliskokouksista* Luther käsittelee perusteellisemmin kysymystä kirkon olemuksesta. Hän mainitsee seitsemän tuntomerkkiä, joista oikea kirkko voidaan tunnistaa. Ensimmäiset kolme ovat *Jumalan sana, kaste ja ehtoollinen*, siis, sana ja sakramentit, kuten myös CA:n määritelmässä. Neljäs merkki on *avainten valta*, joka tarkoittaa syntien anteeksiantoa ripin absoluutiassa mutta myös katumattoman syntisen sitomista synteihinsä. Viiden tuntomerkki on *julkinen virka*. Tätä aihetta käsittelemme lisää tämän paperin seuraavassa kappaleessa. Kuudes merkki on *rukous*. Muualla Luther kutsuu rukousta kristityn sydämenlyönneiksi. Kristitty, tai kristillinen kirkko, ei voi olla olemassa ilman rukousta. Rukous on hengellisen elämän merkki. Seitsemäs tuntomerkki on *pyhä risti*, joka tässä yhteydessä tarkoittaa kristityn tai kristillisen kirkon kärsimystä uskonsa tähden.

5. Kirkon virka

Viimeiseksi käsittelemme kysymystä, joka on äärimmäisen ajankohtainen ja kuuma kysymys luterilaisissa kirkoissa tänään, nimittäin kysymys kirkon virasta.

Yleinen pappuus

Luther halusi romuttaa roomalaiskatolilaisen ajatuksen siitä, että papit muodostaisivat erityisen maallikoista erotetun säädyn, ja että pappisvihkimys antaisi papille jopa erilaisen, korkeamman luonnon. Lutherin aikaan Rooman kirkossa esimerkiksi vain papit nauttivat ehtoollisella Herran veren ja vain he saattoivat tulkita Raamattua, koska sitä ei oltu vielä käännetty paikallisille kielille. Luther halusi antaa kansankielisen Raamatun tavallisten ihmisten käsiin, ja hän suositteli tapaa antaa ehtoollinen seurakuntalaisille molemmissa muodoissa.

Luterilaisen opetuksen mukaan jokainen kristitty on pappi ja ”määrätty julistamaan hänen suuria tekojaan, joka teidät on pimeydestä kutsunut ihmeelliseen valoosa”, kuten 1. Piet. 2:9 kirjoitetaan. Jokaisella kristityllä on oikeus lukea Raamattua, rukoilla ja jakaa evankeliumia toisille. Niinpä jokainen kristitty on myös siunattu lähetystyöntekijäksi – sanan laajemmassa merkityksessä – jo kasteessa. Tätä kutsutaan *yleiseksi pappuudeksi*.

Yleisen pappuuden nojalla jokaisella on oikeus puhua kirkon äänellä, kunhan puhuu kirkon uskon mukaisesti. Ratkaisevaa ei tässä suhteessa ole se, kuka puhuu, vaan mitä puhuu.

Eriytynyt pappuus

Jumalallisen järjestyksen tähden tarvitaan myös erityistä pappuutta, mikä Lutherin mukaan tarkoittaa sitä että seurakunnasta valitaan jotkut miehet opettamaan evankeliumia ja hoitamaan sakramentteja. Kirjassaan *Kirkolliskokouksista ja kirkosta*, käsitellessään julkista pappisvirkaa kirkon yhtenä tuntomerkinä, Luther kirjoittaa:

Sillä seurakunta kokonaisuudessaan ei voi sellaista tehdä (nimittäin hoitaa armonvälineitä), vaan sen täytyy uskoa tai määrätä tehtävä jollekin erityiselle henkilölle. Sillä mitä tulisikaan siitä, jos jokainen tahtoi puhua ja toimia, eikä kukaan väistyisi toisensa tieltä. Määrätylle henkilölle on sellainen toimi uskottava, ja yksin hänen on sallittava saarnata, kastaa, antaa synninpäästöä ja jakaa sakramentteja; kaikkien muitten täytyy siihen tyytyä ja mukautua. Ja missä ikään tätä näet, siellä totisesti on Jumalan kansa, pyhä kristikansa olemassa. Mutta totta kyllä on, että Pyhä Henki on tässä kohden eroittanut vaimot, lapset ja oppimattomat ihmiset, ja valitsee ainoastaan kykeneviä mieshenkilöitä tähän virkaan (paitsi hätätilassa), kuten pyhä Paavali eri paikoissa epistoloitaan kirjoittaa, että piispan tulee olla opettavaisen, nuhteettoman, yhden emännän miehen.

Augsburgin tunnustuksessa opetetaan erityisestä virasta seuraavasti:

Jotta saisimme tämän uskon, on asetettu evankeliumin opettamisen ja sakramenttien jakamisen virka. Sanaa ja sakramentteja välineinä käyttäen lahjoitetaan Pyhä Henki, joka niissä, jotka kuulevat evankeliumin, vaikuttaa uskon missä ja milloin Jumala hyväksi näkee. Toisin sanoen Jumala vanhurskauttaa Kristuksen tähden eikä meidän ansiomme tähden ne, jotka uskovat, että heidän Kristuksen tähden otetaan armoon, jotta me uskon kautta (Gal.

3:14) saisisimme luvatun Hengen (Gal. 3). (CA V)

Pappisviran haltijat ovat ensisijassa Jumalan sanan ja sakramenttien palvelijoita, ja opettaessaan evankeliumia ja jakaessaan sakramentteja he palvelevat myös seurakuntaa. Pappien muut hallinnolliset vastuut ovat toissijaisia. Kuten Augsburgin tunnustuksen artiklasta käy ilmi, luterilaisen opetuksen mukaan erityinen pappisvirka on oleellinen asia uskon ja siksi myös pelastuksen saamiseksi.

6. Ilo

Mutta mitä tällä kaikella on tekemistä ilon kanssa? Seuraavat ajatukset ovat hyvin henkilökohtaisia. Joku ehkä jakaa ne kanssani.

Iloitsen, kun minun ei tarvitse olla minkään inhimillisen auktoriteetin vanki. Kun pelkää Jumalaa, ei tarvitse pelätä ketään tai mitään muuta, sanotaan. Kun Jumalan sana saa olla korkein totuuteni, ei minun tarvitse jäädä epävarmana kyselemään Pilatuksen kanssa: ”Mikä on totuus?”

Iloitsen, kun tiedän ja uskon, ettei minun tarvitse onnistua päästäkseni taivaaseen. Kun Herrani ja Vapahtajani on jo tehnyt kaiken ja lahjoittaa minulle kaiken, saan vain nöyränä ja kiitollisena ottaa vastaan.

Iloitsen, kun minun ei tarvitse jäädä epävarmuuteen siitä, olenko löytänyt Vapahtajani, vaan tiedän ja uskon, että kasteessa hän on jo tarttunut elämäni, sanassa hän puhuttelee sydäntäni ja ehtoollisessa saan syödä ja juoda hänen ruumiinsa ja verensä, minun tähteni annetun ja vuodatetun.

Iloitsen, vaikka näen laituskirkon rappeutuvan, koska tiedän, että todellinen kirkko on siinä, missä saan yhdessä veljien ja sisarten kanssa kuunnella evankeliumin saarnaa, yhtyä rukoukseen ja polvistua Herran pöytään sananpalvelijoiden – ja heidän välityksellään itse ihmiseksi tullen Sanan - palveltavaksi.

Lopuksi

Olemme käsitelleet vain joitakin Luterilaisen uskon keskeisiä aiheita. Tervetuloa mukaan luentosarjaan *Iloisesti luterilainen. Tunnetko tunnustuskirjat?* oppimaan lisää.